

О ТОМЕ КАКО ЋЕ СЕ УРЕДИТИ СРБИЈА, ОДЛУЧУЈУ ОНИ КОЈИ У ЊОЈ ЖИВЕ

У нашој земљи, у широј јавности, најширој, присутна је свест о кризи, али и о нужности и шансама за излазак из ње. Уосталом, дубока криза и нагомилане економске, политичке и социјалне противуречности увек су кроз историју људског друштва, поред огромних опасности за његову егзистенцију, носиле у себи и велике могућности за мобилизацију прогресивних снага, не само за савладавање кризе и противуречности, већ и за успешан даљи развој.

У овом тренутку југословенског друштва управо је у томе историјска одговорност Савеза комуниста. Шансе за излазак из кризе се великим делом налазе и у променама економског, политичког и уопште друштвеног живота које треба да регулише Устав. Разуме се, за Савез комуниста није спорно да измене Устава не би смеле да доведу у питање темељна опредељења нашег друштва, Југославију као нашу заједничку државу, њено социјалистичко федеративно уређење засновано на друштвеној својини и власти радничке класе, братство и јединство. Измене Устава треба да омогуће очување тих опредељења али и даљи развој друштва у складу са економским, политичким и културним потребама садашњег ступња развоја наше земље и савременог света.

Такве измене Устава нису лаке али су неопходне. Њих налаже време и очекује народ у целој земљи.

Постојећи предлог тих измена представља резултат дугог заједничког политичког и стручног рада и у том смислу представља значајан корак ка формирању јединственог погледа на оспособљавање нашег друштва и његових институција да ефикасно функционишу и даље се развијају у духу социјалистичког самоуправљања.

Али треба бити реалан — овај документ настао у самом срцу кризе, представља у извесној мери више израз садашњег стања нашег друштва и резултат степена поверења међу руководством, него потпун одговор на потребе друштва као целине и свих његових грађана.

Зато нацрт амандмана не треба да схватимо као крајњи домет могућих промена нити као већ достигнути оптималан израз заједничких интереса, већ као добру основу за дискусију која треба да омогући да знање и искуство стечено у досадашњем самоуправном, привредном, научном, културном и укупном друштвеном развоју произведе бољи резултат. Јер, ако се изузме дискусија о критичкој анализи, вишегодишње споре припреме за промене у политичком систему одвијале су се у релативно уском кругу државних и политичких органа у републикама и покрајинама односно у федерацији.

Сада нас међутим не само озбиљност стања у земљи већ и карактер нашег социјалистичког самоуправног система обавезује да организујемо такву јавну дискусију о предлогу уставних промена која ће омогућити њихово јавно, демократско и критичко оцењивање али и предлагање и уважавање нових и бољих решења, поготово уколико су она дата на основу наших темељних опредељења.

Једноставно, ако у некој земљи Устав треба да доноси народ онда то треба да чини у овој, која је по природи свог продукционог односа најдемократскије замишљена и добрим делом остварена. Ако су природа нашег производног и друштвеног система права и обавезе свих радних људи да одлучују о условима, средствима и резултатима свога рада, да буду дакле носиоци економске и политичке власти, онда ништа логичније него да буду творци документа којим ту власт треба да врше у свом интересу као и у интересу друштва као целине.

У том смислу, у најмању руку апсурдно звуче мишљења да се радни људи и грађани о предлогу уставних амандмана и о Уставу уопште могу изјаснити само преко својих представника и да је то изјашњавање довољно. Можда је довољно у нека мирнија и лепша времена него што је ово, али у овако бурно и тешко, о судбини друштва које се поноси својом демократијом, треба да се изјасни свако кога се та судбина тиче.

А поготово, широко изјашњавање захтева ситуација у којој представници не представљају увек и на прави начин оне који су

их изабрали да их представљају. Јер, о степену тих покиданих веза између базе и неких представника, као и многих појава немоћи да се оне на прави начин успоставе, сведочи и присутна пракса да радни људи и грађани представнике који их у форумима не представљају како они желе, уместо да мењају, успевају да јавно критикују само по рубрикама писма уредништву, па чак и тада се излажу опасности да буду квалификовани као недемократе, као они који угрожавају нечије право на мишљење, као да они то исто право на мишљење немају.

Бироократија ће показати да не жели ништа да мења, или бар не ништа битно

Бироократска свест достиже тако своје савршенство. Неки њени угледни дугогодишњи протагонисти имају примедбе и на народ када се одважи да их критикује, да се с њима не слаже. Зато сметам да кад су у питању наши циљеви, очување тековина револуције и даљи успешан социјалистички развој не треба да се плашимо критичких мишљења па и радикалних захтева радних људи и грађана, *већ се треба плашити жилавог отпора бирократије која је навикла да увек буде по њеном, а која ће и у овој ствари показати да не жели ништа да мења или бар не ништа битно.* Зато Савез комуниста мора омогућити да у јавној расправи дођу до изражаја сва мишљења. Јер би унапред дат суд о прихватљивим и неприхватљивим мишљењима угрозио демократски карактер јавне расправе.

Задатак комуниста у јавној расправи која почиње, није, дакле, да бране свако слово понуђеног предлога, већ да се залажу за она решења која су у духу Програма Савеза комуниста Југославије која се заснивају на тековинама наше револуције, али и која налаже и време у коме сада живимо.

Ту пре свега мислим на Југославију као јединствену социјалистичку и самоуправну заједницу равноправних народа, народности и свих људи уопште и на економски и политички систем који ће јој омогућити да као таква не само опстане него и даље напредује.

Тржиште, дерегулација и самосталност предузећа

Промене треба да, пре свега, обезбеде функционисање јединственог југословенског тржишта као и његову равноправну до-

ступност свим економским субјектима. Јединствено југословенско тржиште је први услов за постојање Југославије као јединствене заједнице и као савремене државе. Ни једна држава у овом времену, била она капиталистичка или социјалистичка, не може ни да функционише ни да се развија без јединственог тржишта. То је азбука и економије и историје и савременог света, законитост коју може да не уважава само онај ко би желео да се распаднемо.

Зато приоритетан значај имају она решења из Нацрта уставних амандмана која треба да омогуће изградњу модерног привредног система, да подстакну економску заинтересованост привредних субјеката, да ослободе организације удруженог рада бирократских препрека које блокирају њихову способност и њихову одговорност за већу продуктивност, да обезбеде услове за модеран технолошки развој и за организацију привреде која томе одговара.

Неопходно је, дакле, да промене обезбеде самосталност привредних субјеката, омогуће дерегулацију привредног живота и заштите привреду од бирократског арбитража изван ње. Односно, сва она решења која нашем друштву омогућавају да се развија као богато и социјалистичко друштво, треба да нађу своје место у променама у области економије и привреде.

Социјалистичка Југославија је прогресивна историјска тековина њених народа и народности

Учвршћивање Југославије као наше заједничке домовине, стварање услова за ефикасно одлучивање о заједничким интересима, у федерацији и успостављање одговорности за спровођење заједнички утврђене политике и прописа, нису ни унитаризам ни централизам, већ нужност на коју смо принуђени уколико желимо да опстанемо у савременом свету. Ниједна од могућих крајности за организацију нашег политичког система не долази у обзир. Ни централизована бирократска држава ни конфедерација, без обзира што ће у јавној расправи свака имати своје протагонисте.

Југославија, као социјалистичка вишенационална федерација представља прогресивну историјску тековину њених народа и народности и тај њен карактер измене у политичком систему сигурно да не могу да мењају. Али, истовремено су неопходне промене које ће од те социјалистичке федерације, која је у овом тренутку

у стању демонтирања, направити модерно, ефикасно организовано и одговорно друштво у економском, политичком и културном погледу, које ће држати корак са светом у коме живимо. Са светом у коме се данас брже смисле и примене нове технологије, него што се ми усагласимо око неког документа. И који, тај свет, нас не чека, напротив, оставља нас на репу догађаја уколико не савладамо дезинтеграцију, неефикасност, неодговорност, ускогрудост.

Савез комуниста се дакле, у предстојећој дискусији мора заложити за она решења која чувају и развијају Југославију као економски и политички јединствену заједницу, организовану као социјалистичко и самоуправно друштво. Уосталом, у том духу су протекле и расправе које су пре неколико година вођене у Савезу комуниста Југославије, поводом предлога закључака 13. седнице ЦК, а у том духу су донете и одлуке XIII конгреса.

Србија нема намере да се одрекне права да буде република

Што се Социјалистичке Републике Србије тиче, и промена које у њеном Уставу треба да се догоде, ми смо у овој фази, као што је познато, ових дана постигли сагласност о свим питањима која су предмет предлога за промену Устава Социјалистичке Републике Србије. То је крупан, мада, само први корак, у процесу уставних промена у Социјалистичкој Републици Србији. Али посао нам тек предстоји, и ми ћемо га обавити, заједничким радом, у складу са интересима српског народа и других народа и народности које живе у Социјалистичкој Републици Србији, у интересу њихове равноправности, братства, јединства и јачања социјалистичког самоуправљања. Тим поводом желим да поновим оно што смо у руководству Социјалистичке Републике Србије, већ више пута истицали, већ више пута рекли: не доводећи у питање аутономност покрајина, Србија нема намере да се одрекне права да буде република. Снаге које ван Србије, под аргументацијом о њеној специфичности желе да је лише тога права, да буде република, треба одмах да знају да та аргументација у Србији неће проћи. У том погледу, коалицију у Србији немају с ким да праве.

О томе, како ће се уредити Социјалистичка Република Србија, одлучују у складу са Уставом Југославије, они који у њој живе, исто као што о другим републикама у Југославији одлучују њихо-

ви грађани. Поготово ако решавање економских и других тешкоћа које Србија има и које настоји да реши, не доводи у питање интересе других република, других народа и народности и уопште других људи у Југославији. У сваком случају никакво право да уређују односе у Србији немају они који се у овом тренутку за тај посао највише нуде. Поједини страни новинари, па и неке домаће редакције, националисти, политичка емиграција ван земље, а и неки незадовољни политичари који сматрају да су из политике отишли рано, пошто су у њој провели на нашу и њихову жалост неуспешно, по неколико деценија. Јединствена и стабилна Социјалистичка Република Србија је снажан ослонац и допринос јединству и стабилности Југославије. А јединство и стабилност Југославије су у интересу њених грађана. То јединство и стабилност, које ми у Југославији желимо да успоставимо, сметају само нашим непријатељима у земљи и ван ње.

Југословенски народи и народности поново се, дакле, налазе на фронту у бици за излазак из кризе. За економски и друштвени просперитет, али и за своју независност. Јер економска и друштвена стагнација, поготово у време снажног и наглог развоја великог дела човечанства, представља увек опасност не само за достојанство, већ и за независност оних који тај развој не могу да прате. Зато ми ову битку, која је, у ствари, битка за развијену социјалистичку Југославију морамо добити не само због нас који у њој сада живимо, већ и због наше деце, будућих генерација којима смо дужни једну лепшу и срећнију земљу.